

О.В. Гнатюк
кандидат психологічних наук,
провідний науковий співробітник
лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
e-mail: gnatolga@ukr.net

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах інформаційного суспільства відбуваються кардинальні зміни в різних сферах життєдіяльності людини, зокрема в освіті, тому суспільство висуває нові вимоги до розвитку особистості. Пріоритетні напрямки розвитку освіти визначено в нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній Доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про загальну середню освіту», національній програмі «Діти України», Державному стандарті початкової загальної освіти (2018 р.) та інших. Головні державні нормативні документи спрямовані на виховання всебічно розвиненої, активної, творчої та гармонійної особистості. Це зумовлює той факт, що реформування вітчизняної системи освіти, розбудова Нової української школи стають важелями, які спрямовані на виявлення, підтримку та розвиток обдарованості, використання потенціалу обдарованої особистості. Саме виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдарувань є однією з умов максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування молодої людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Вирішення цього важливого завдання покладено, насамперед, на систему освіти та виховання, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання, організації позакласної роботи, постійного оновлення форм, методів, технологій з метою ефективнішого впливу на розвиток особистості дитини.

Різні аспекти проблеми освіти обдарованих учнів висвітлено у багатьох наукових публікаціях таких дослідників, як О. Антонова, О. Бевз, О. Бочарова, М. Гальченко, С. Єрмаков, М. Міленіна, Л. Попова, А. Сбруєва та ін. Усебічному вивченню сутності обдарованості присвячені праці Ф. Гальтона, Дж. Гілфорда, Ю. Гільбуха, Ф. Монкса, Ч. Спірмена, В. Штерна та ін. На пострадянському просторі відомі праці Ю. Бабаєвої, Д. Богоявленської, А. Брушлинського, В. Гладунського, В. Дмитрієнко, Т. Комарової, Н. Лейтеса, А. Матюшкіна, А. Симановського, О. Савенкова, Б. Теплової, Н. Шумакової, В. Юркевич та ін. Також питанням виявлення та розвитку дитячої обдарованості займалися учені Л. Морозова, В. Тесленко, В. Слуцький, В. Ясинський та інші.

Зазначимо, що дослідження психологічних аспектів виникнення, розвитку та формування позитивних мотивів учіння є одним з важливих завдань сучасної

психолого-педагогічної науки. У даному контексті особливого значення набуває вивчення змістових та динамічних особливостей мотиваційної сфери обдарованих учнів молодшого шкільного віку. На цьому етапі онтогенезу утворюється структура мотивів учіння, відбувається їх взаємне підпорядкування, визначаються провідні, домінуючі спонуки навчальної діяльності. Знання закономірностей становлення і функціонування мотивів учіння дає змогу створити оптимальну систему психолого-педагогічних впливів, що сприятимуть формуванню адекватних даній діяльності мотивів та запобігають виникненню «мотиваційного вакууму» наприкінці молодшого шкільного віку.

Обдарованою ми називаємо людину, яка має значні природні здібності, задатки, талант. Творчий потенціал, безперечно, має кожна особистість, необхідно лише створити належні умови для його розкриття та розвитку.

Мотивація до навчання у багатьох зарубіжних дослідників розглядається як складова обдарованості, а також як один із провідних чинників, що зумовлюють її розвиток на рівні зі здібностями, креативністю, відданістю професійній діяльності, запалом, інтересом та можливостями [4].

На думку зарубіжних науковців [2; 3], мотиваційна складова є головним складником у досягненні високих результатів. У більшості наукових розвідок під мотиваційною складовою розвитку обдарованості розуміємо внутрішню мотивацію, тобто, безпосередню мотивацію до навчальної діяльності. Зовнішня мотивація передбачає виконання завдань під впливом зовнішніх факторів, зокрема винагород або виробничої необхідності.

Незважаючи на розповсюджену серед науковців думку, що обдаровані учні мають лише внутрішню мотивацію до навчання, дослідники М. Ковінгтон та Ф. Дрей доводять, що значна кількість академічно обдарованих учнів мають як внутрішню (цінність навчальної діяльності), так і зовнішню мотивацію [1]. Інші дослідження вказують на однаковий рівень внутрішньої та зовнішньої мотивації серед академічно обдарованих учнів.

Таким чином, сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростаючу потребу суспільства у формуванні обдарованої творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, креативних можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Саме така обдарована особистість є найбільшою цінністю у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Covington M. V. The developmental course of achievement motivation: a need-based approach. 2002. P. 3–56.
2. Gagné F. Motivation within the DMGT 2.0 framework. *High ability studies*. 2010. Vol. 21. P. 81–99.
3. Matthews D. J. Being smart about gifted education: a guidebook for educators and parents. Scottsdale, AZ: Great Potential Press. 2009. 448 p.
4. Subotnik R. F. Rethinking giftedness and gifted education: a proposed direction forward based on psychological science. *Psychological science in the public interest*. 2011. Vol. 12 (1). P. 3–54.